

BIBLIOGRAPHIAI APRÓSÁGOK.

Közli: **Fraknói Vilmos.**

I.

Bakocs Tamás egri püspök 1495-ik évi számadásaiban előfordúl e tétel:

»Magistro puerorum, qui pro libris puerorum Cassoviam ivit« útiköltségül fizettetett 50 denár.¹⁾

Bakocs Egerben taníttatta unokaöcscseit. Tanítójuk kétségkívül a tankönyveket szerezte be Kassán, a hol e szerint könyv-árusok voltak, a kik tankönyvekből készletet tartottak.

II.

Citadella »Notitie relative a Ferrara« című munkájában I. 480. lap) felsorolván a ferrarai nyomdászokat, ezek között az 1521-iki esztendőre teszi Odonino Bernátot, a kinek sajtója alól egy Manardus által írt munka került ki. De Citadella kiemeli, hogy Baruffaldi, egyik kéziratában azon véleményét fejezte ki, hogy az említett könyv **M a g y a r o r s z á g b a n** nyomtatott. (Che l'opera sia stata stampata in Ungheria, colla falsa data di Ferrara.)

Nekünk egyáltalán nincs tudomásunk arról, hogy 1521-ben Magyarországon nyomda létezett volna. Nagy fontossággal bírna tehát, ha ismernők azon okokat, melyekre Baruffaldius támaszkodik.

III.

A Könyvszemle szerkesztője nagy buzgalommal fáradozik a középkori magyarországi könyvtárak könyvlajstromainak össze

¹⁾ Lásd a Századok 1875-ki folyamában: Adalékok a hazai és külföldi iskolázás történetéhez a XV. és XVI. században. 668 - 669 l.

állításán. És méltán. Mert a könyvtárak könyvkészletéből fontos következtetéseket lehet vonni a kulturai hatások és irányzatok természetére.

Ezen szempontból a kutatást természetszerűen ki kell terjeszteni a magán könyvbirtokosokra is; különösen érdekes a könyvek vándorlása nemzedékről nemzedékre és egyik kézből a másikba; a mint ezt a könyvek tábláin olvasható jegyzetekből ki lehet mutatni.

Hogy a hit- és jogtudományi munkák, a régi római és görög classicusok mellett az újabbkori költők művei is keresett olvasmányt képeztek Magyarországon, ezt hirdeti a bártfai Szent-Ferencz-rendű könyvtárnak egy becses ősnymtatvány: Petrarka összes műveinek 1496-ik évi bázeli kiadása.

Első ismert birtokosa Majthényi Uriel, a magas műveltségű és a reformatióhoz hajló turoczi prépost volt, a ki a könyvet 1542-ben Petkovicz Viktorinnak ajándékozta. Később az a privigyei Wranka Pál kezeibe jutott, s ettől 1578-ban ajándékl Scholginus Zakariásnak.

Íme a könyv tábláján és első levelén olvasható jegyzések:

Vriel Maytheny P. T. possessor meus.

Sum mei Victorini Petkovicz, dono datus per Reverendissimum dominum Vrielem Maytheny prepositum Turocziensem Anno domini 1542.

Datus liber in pignus amicitiae et perpetuum amoris vinculum a Paulo Wranka Prividiensi Zachariae Scholginino ibidem. Anno a parta salute humana MDLXXVIII. 3 Idus Jan.

IV.

Hogy a városok saját hivatalos használatukra is vásároltak könyveket, látjuk Besztercebánya város 1541-ik évi számadási könyvének következő tételéből:

Um ein Corpus legum, Calepinum und Cornucopie so czu gemainer Statt kaufft worden u. fl. 19. den. 80.

Mint hogy a magyarországi törvények gyűjteményének első kiadása csak 1584-ben jelent meg: itt vagy a római, vagy a cánoni jog corpora értetik.

V.

Werner György, sárosi kapitánynak »De admirandis Hungariae aquis« című munkája (megjelent 1595. évben, Kölnben) általánosan ismeretes. A tudós férfiú figyelme azonban nem szorítkozott Magyarország gyógyvizeinek ismertetésére. Szándéka volt hazájának egész történetét megírni és közrebocsátani. Ezen munkájában buzgón tanitgatta őt Bornemissza Pál, erdélyi püspök, a mint ezt ennek, 1555. aug. 23-án, az erdélyi káptalanhoz intézett levele hirdeti.

»Perscripsit ad nos — így ír — vir eruditus Georgius Vernerus habere in animo, imo iam velle, ut gesta rerum ungaricarum per publicam editionem suae lucubrationis memoriae conservet perpetuae. Cumque nos iam pridem ad eam rem promovendam et illustrandam, tum etiam locupletandam de exordio ac fundatione Ecclesiae Vesprimiensis ipsi suggesserimus, habeatque aliarum iam Metropolitanarum totius Regni Ungariae, praeter Albensis, Originis Cognitionem, petit nunc a nobis, ut idem ipsum de Albensi faceremus.« A püspök meghagyja tehát a káptalannak, hogy Báthai Máté mester, Mosdosy Ambrus mester és más alkalmas férfiak által a levéltárukban őrzött oklevelekből állíttassák össze a püspökség történetét. (A levél a hédervári gróf Viczay kézirat-gyűjtemény egy XVI. századbéli kéziratában található.)

Werner e történeti munkát nem adta ki. Sajnos, kézírata sem maradt fön.

VI.

A hittudományi magyar irodalom terén, katolikus részről, Telegdy Miklós, pozsonyi prépost, lépett fel első, magyar nyelven, nyomtatásban kibocsátott eredeti munkával, mely az ünnep- és vasárnapokra rendelt evangéliumok magyarázatát tartalmazá.

A három nagy kötetből álló munka első része 1577-ben, Bécsben jelent meg. Mikor sajtó alatt volt, Telegdy a királyhoz folyamodást nyújtott be, a melyben »in subsidium imprimendarum concionum, quas lingua hungarica in evangelia et festa conscripsisset, cum enim facultates tantae non sint, ut hoc absque auxilio Maiestatis Vestrae et Ecclesiae facere possit« az ürese-

désben levő esztergomi érsekség jövedelméből háromezer forintnyi segély engedélyezését kérte.

A pozsonyi kamara hathatósan támogatta kérését. »Nos itaque — írja az 1577. szeptember 21-én kelt felterjesztésében — non ignorantes, Ecclesiarum proventus in id constitutos fuisse, ut egestati pauperum et salutis animarum, his mediis, quos ecclesiastica disciplina in servando Christi grege requirit, subveniretur: non iri quum putamus, ut ex Ecclesiae Strigoniensis proventibus successive pium hoc eius studium adjuvetur.«

Mire a király elrendelte, hogy egyelőre 1000 forint fizetessék ki Telegdynek. És ezen összeget a kamara 1577 október 26-án utalványozta az érseki javak igazgatójánál. (Az erre vonatkozó irományok az országos levéltár kincstári osztályában.)

VII.

Telegdy mellett a XVI. századbeli katolikus hittudományi írók között **Monoszlai András** volt a legtevékenyebb. A veszprémi püspökségnek czímét viselve, pozsonyi prépost volt, s mint ilyen halt meg 1601-ben. Jelentékeny könyvtárt hagyott hátra. Erre testvéröccse, **Monoszlay Gábor**, pozsonyi kanonok tartott igényt és Mátyás főherczegtől iratot eszközölt ki, a mely őt a könyvtár átvételére felhatalmazta. Ezzel megjelent **Zuhay István** egri püspök és kamara-elnöknél, a ki a pozsonyi prépostság épületében lakott, a könyvtárt tényleg használta és azt most kiszolgáltatni vonakodott.

Monoszlay e miatt 1606. június 22-én a királyi személynök előtt ünnepélyes óvást tett. Előadva jogigényeit, kiemeli, hogy az egri püspök »nescitur unde motus, quibusve ductus rationibus, memoratam Bibliothecam ipsi protestanti ad frequentes suas requisitiones extradare minime voluisset, pro ut nollet etiam de praesenti; quin potius nonnullos libros inde selegisset, et quod suae placuisset voluntati, fecisset, et maiorem fors partem librorum per mures et tineas corrodi ac corrumpi permisisset... Et quia memoratus Stephanus Zuhay, universas res suas tum in ipsa Praepositurae Poseniensis domo... servatas, quam alibi... habitas, consequenterque ipsam Bibliothecam, seu libros dicti fratris ipsius protestantis aufere intenderet; ob hoc idem protestans eundem Stephanum Zuhay et servitores eiusdem ab

ablacione praetactae Bibliothecae, . . . alios item omnes, prae quorum manibus eadem in toto vel in parte haberetur, ipsi Stephano Zuhay, vel familiaribus et servitoribus eiusdem, aut alteri cuilibet assignatione, restitutione, restituique factione prohibuit.*

(A pozsonyi káptalan levéltárában.)

Volt-e eredménye ezen óvásnak, arról nincs tudomásunk.

MAGYARORSZÁGI KÖNYVMÁSOLÓK ÉS BETŰFESTŐK A KÖZÉPKORBAN.

Közli: **Csontos János.**

— Ötödik közlemény. —

LXXXIII.

Nicolaus Iudicis de theuczen Dorf 1386-ból.

Szepesmegyei, deutschendorfi vagyis poprádi ¹⁾ származásu, kitől a gyulafehérvári gróf Batthyányi-könyvtárban »Glossa in Psalterium dicta Gorra« című 279 levélből, papírkézirat maradt fenn, melyet 1386-ban másolt. A kéziratnak kétségtelen szepességi provenienciája van s a következő colophonnal végződik: »finita anno Domini 1386 per Nicolaum Iudicis de Theuczen Dorph.« Ki legyen ezen poprádi könyvmásoló, kit mi használunk fel ezúttal legelőször, erről bővebb adataink nincsenek. ²⁾

LXXXIV.

Nicolaus sacerdos de Cerova Brida a XIV. századból.

E hazánkfa idegen hangzású neve daczára zalamegyei illetőségű, hol Cerovabrida mint helynév már egy 1248-iki oklevélben ³⁾ jön elő. Miklós pap tehát vagy idevaló származású

¹⁾ Wagner C.: Analecta Scepusii. I.

²⁾ Beke A. Index Manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyianae etc Károlyfejérvár 1870. 23 l.

³⁾ Fejér IV. 2, 34 l.